

مقررات و چرخه اعتبارات اسنادی داخلی-ریالی

مؤلف:

مریم محبی فیروزآبادی

www.ketab.ir

سرشناسه	محبی، مریم، ۱۳۵۸ -
عنوان و نام پدیدآور	مقررات و چرخه اعتبار اسنادی داخلی-ریالی
مشخصات نشر	تهران: آرنا، ۱۳۹۳.
مشخصات ظاهری	۱۷۷ ص.
شابک	978-600-356-214-1
وضعیت فهرست نویسی	فیبای مختصر
یادداشت	این مدرک در آدرس http://opac.nlai.ir قابل دسترسی است.
شماره کتابشناسی ملی	۳۷۵۷۶۶۳

www.ketab.ir

عنوان	مقررات و چرخه اعتبار اسنادی داخلی-ریالی
مولف	مریم محبی
ناشر	آرنا
ناظر چاپ	مهدی اکبری
صفحه آرایشی	اللهه بذرافشان
چاپ	اول ۱۳۹۳
شمارگان	۱۰۰۰ نسخه : قیمت: ۱۶۰۰۰ تومان
شابک	978-600-356-214-1

سخنی با خوانندگان:

یقیناً آشنایی با اصول و قواعد تجارت از مهمترین دغدغه های بازرگانان به شمار می آید و این دغدغه زمانی شکل عمیق تری به خود می گیرد که اثر مستقیم بر روی میزان ریسک ناشی از ورود به معامله ای خاص داشته باشد و یا به اصطلاح "ضرر و زیان و یا سود و منفعت" را مؤثر نماید. اعتبارات اسنادی بعنوان یکی از امن ترین روشهای پرداخت که ممکن است در هر معامله اعم از معاملات درون مرزی و یا معاملات برون مرزی مورد استفاده و بهره برداری قرار گیرد، از ابتدای ظهور تا کنون با چالشهای جدی مواجه شده است. تاکنون کتابها و مقالات بسیار فراوان و متنوعی در رابطه با قوانین مربوطه به چاپ رسیده است ولیکن نباید فراموش کنیم که موضوعات و اتفاقات جنجالی سالهای اخیر در شبکه بانکی کشور که در ارتباط مستقیم با اعتبارات اسنادی داخلی بود، بزرگترین چالش و یا شاید حتی نقطه عطفی در مراحل شکل گیری و اجرای چرخه این روش پرداخت به شمار بیاید. اهمیت موضوع به حدی بود که دستگاههای قانونگذار و نظارتی کشور با جدیت هرچه بیشتر جلوگیری از بروز مجدد این مسئله را در دستور کار خود و با اولویت بسیار بالا قرار دادند. اتفاق اخیر باعث شد تا گشایش اعتبار اسنادی در کشور برای مدت طولانی متوقف شود و پس از آن نیز قوانین انقباضی بسیار سخت بر این روند حاکم گردد. در این کتاب سعی شده است علاوه بر بررسی مختصر چگونگی شکل گیری پرداخت توسط اعتبارات اسنادی در معاملات، به شرح موضوع و چگونگی این اتفاق پرداخته و نتیجتاً به معرفی راهکارهای قانونی که اخیراً توسط بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران و شورای پول و اعتبار به منظور جلوگیری از سوء استفاده های احتمالی ارایه شده است پرداخته شود و در انتها نیز شرح کاملی از نحوه ثبت عملیات حسابداری رویدادهای مالی ناشی از گشایش

اعتبار اسنادی در دفاتر بانکها بیان شود. کتاب حاضر یکی از به روز ترین کتاب موجود در زمینه گشایش اعتبارات اسنادی داخلی-ریالی به شمار می آید و می تواند به عنوان راهنما و دستور العمل گشایش اعتبار اسنادی داخلی-ریالی مورد استفاده قرار گیرد. از آنجا که روش پرداخت توسط اعتبار اسنادی عمدتاً برای تجارت بین الملل مورد استفاده قرار گرفته و این روش پرداخت توسط مراجع ذیربط در داخل کشور بومی سازی و متناسب با شرایط حاکم به روز می شود، لذا در برخی موارد اشاره به شرایط حاکم بر تجارت بین الملل که ممکن است در حال حاضر برای داد و ستد داخلی مورد بهره برداری واقع نشده است ضروری به نظر می رسد. به همین دلیل ضمن اشاره به موارد مذکور و شرح کلی موضوع، تلاش شده است تا همزمان با تشریح کامل چرخه اعتبار اسنادی داخلی-ریالی در صورت نیاز به منشاء اصلی قوانین نیز اشاره شود. هدف اصلی در نگارش این کتاب، ارائه روش کاربردی و عملیاتی در عرصه بانکداری بوده است. از اساتید گرامی خود جناب آقایان علی اصغر سفیری، دکتر محمد صادق طاهری، دکتر فرامرز شیروانی، بهرام جاویدی نژاد و فریدون صفری نسب که با دقت و حوصله فراوان به رفع نارسایی های موجود پرداختند کمال تشکر را دارم. همچنین از کلیه همکاران عزیزی که در ویراستاری این کتاب تقبل زحمت نموده اند علی الخصوص آقایان حمزه محمدی، جابر ارجمندی، رضا بابازاده و خانم پرنیا سعید پور تشکر می نمایم.

مریم محبی فیروزآبادی

دانشجوی مقطع دکترا – DBA- Prinston University

فهرست

۹	مقدمه
۱۳	فصل اول: تعریف اجمالی پرداخت و انواع روش های آن
۲۱	فصل دوم: اعتبارات اسنادی داخلی - ریالی
۲۲	اعتبارات اسنادی داخلی - ریالی
۲۷	فصل سوم: مراحل شکل گیری اعتبارات اسنادی داخلی - ریالی در ایران
۳۶	تعاریف
۴۱	فصل چهارم: ارکان اعتبارات اسنادی داخلی
۴۶	نقش ارکان اعتبار اسنادی
۵۰	اتفاقات اخیر در نظام بانکی کشور
۵۵	فصل پنجم: انواع اعتبار اسنادی داخلی
۵۸	انواع اعتبار اسنادی از لحاظ شرایط پرداخت و یا از نظر زمان پرداخت
۶۳	انواع اعتبار اسنادی از نظر تعهد و یا از نظر "حدود اختیارات خریدار"
۶۷	انواع اعتبار اسنادی از نظر تأیید و تعهد تضامنی بانک گشایش کننده در قبال ذینفع (قروشنده)
۶۸	انواع اعتبار اسنادی از نظر قابلیت تقسیم
۶۹	انواع اعتبار اسنادی از نظر قابلیت امکان تجدید
۷۰	انواع اعتبارات اسنادی از لحاظ قابلیت انتقال
۷۱	انواع اعتبارات اسنادی از نظر فعال و غیر فعال بودن
۷۲	سایر اعتبارات اسنادی
۷۵	فصل ششم: اسناد اعتبارات اسنادی
۸۱	فصل هفتم: مراحل صدور مجوز گشایش اعتبارات اسنادی
۸۶	گشایش اعتبار اسنادی داخلی - ریالی
۹۱	نقش و وظیفه هر یک از واحدهای بانک در گشایش اعتبار اسنادی داخلی - ریالی
۹۷	فصل هشتم: زنجیره اعتبارات اسنادی
۹۸	خلاصه فرایند عملیات گشایش اعتبار اسنادی
۱۰۰	مراحل انجام کار
۱۱۷	فصل نهم: انواع روش های واریز وجه در اعتبارات
۱۲۰	واریز اسناد و استفاده از تسهیلات بانکی
۱۲۳	فصل دهم: عقود جایز در اعطای تسهیلات به متقاضی به منظور گشایش اعتبار اسنادی داخلی - ریالی
۱۲۵	مبنای عقدی گشایش اعتبار اسنادی داخلی
۱۲۹	فصل یازدهم: موارد حقوقی اعتبارات اسنادی
۱۳۵	تشابه اعتبارات اسنادی با قواعد نمایندگی
۱۳۵	تشابه اعتبارات اسنادی با اسناد قابل معامله

۱۳۶	موارد حقوقی اعتبارات اسنادی در ایران
۱۳۶	تاریخچه تکامل روند حقوقی و وضع قوانین و مقررات در رابطه با اعتبارات اسنادی
۱۳۸	اصول اعتبارات اسنادی
۱۳۸	انواع تخلف در اعتبارات اسنادی
۱۴۱	عملکرد حقوقی بانک ها در مواجهه با تخلف
۱۴۳	قوانین و مقررات داخلی در رابطه با اعتبارات اسنادی
۱۴۵	فصل دوازدهم: ثبت عملیات حسابداری اعتبار اسنادی داخلی-ریالی
۱۴۶	ثبت عملیات حسابداری اعتبار اسنادی داخلی - ریالی در قالب عقد مرابحه
۱۵۹	ثبت عملیات حسابداری اعتبار اسنادی داخلی - ریالی در قالب عقد استصناع -
۱۷۲	ثبت عملیات حسابداری تنزیل اعتبار اسنادی داخلی - ریالی مدت دار در قالب خرید دین
۱۷۷	منابع و مأخذ

www.ketab.ir

مقدمه:

سابقه استفاده از اعتبارات اسنادی بطور دقیق مشخص نیست اما مدارک موجود حاکی از آن است که خریداران و فروشندگان از زمان تمدن بابل بدینگونه عمل می نمودند که فروشنده، ورقه‌ای که از طرف فردی سرشناس و معتبر صادر می شده است را به عنوان بهای کالای فروخته شده خود تقبل می نموده است. این ورقه قدیمی ترین شکل اسناد اعتباری امروزی به شمار میرود که البته با گذشت زمان، رشد دانش عامه مردم، شکل گرفتن و تغییر قواعد و قوانین محلی و بین المللی و پیشرفت تکنولوژی و همچنین گسترش ارتباط تجاری میان خریداران و فروشندگان دستخوش تغییرات ملموسی شده و به مرور زمان تکامل یافته است. در عرصه مبادلات تجاری، خریداران و فروشندگان جهت حداقل سازی ریسک عملیات تجاری خود، قبل از عقد هرگونه قراردادی به نکات زیر توجه می نمایند:

۱- تحقیق در رابطه با طرف مقابل معامله از ابعاد گوناگون مانند: حجم فعالیت، مدت فعالیت، ظرفیت تجاری، شهرت تجاری، کیفیت معاملات قبلی و تمامی بازنگری مواردی که توان تجاری طرف مقابل باشد.

۲- ارزیابی و تجزیه تحلیل اطلاعات کسب شده جهت انجام معامله مورد نظر.

۳- تصمیم گیری و تعیین شرایط معامله

۴- عقد قرارداد مورد توافق طرفین

شکل گیری رسمی اعتبارات اسنادی به دهه ۱۹۲۰ و زمانی که برای اولین بار گروهی از بانکداران شهر نیویورک در راه ایجاد استانداردهایی که بتواند در معاملات مربوط به صادرات کالا به کار گرفته شود تلاش نمودند را میتوان اولین اقدام مستند شده و اساسی در راستای ایجاد قواعد و استانداردهای ناظر بر اعتبارات اسنادی دانست. افزایش روابط تجاری جهانی از یک سو و عدم امکان شناخت کافی خریداران و فروشندگان از یکدیگر در سوی دیگر، سبب شد تا در سال

۱۹۳۳ اتفاق بازرگانی بین المللی^۱ که در سال ۱۹۱۹ تأسیس شده بود اقدام به طراحی سیستمی بنماید که ریسک طرفین را در مبادلات تجاری بین المللی به حداقل ممکن کاهش دهد و آن مقررات تدوین شده در این خصوص، تحت عنوان "UCP" مورد قبول اکثر کشورها قرار گرفت. اتفاق بازرگانی بین المللی در واقع، اقدام به تدوین قواعد و مقررات ناظر بر اعتبارات اسنادی، تحت عنوان "رویه و عرف های متحد الشکل مربوط به اعتبارات اسنادی"^۲ نمود جذابیت و تقسیم ریسک تجاری ناشی از این روش پرداخت بین المللی به گونه ای بود که حتی تجار و بازرگانان هم مرز و یا به عبارتی در داخل یک کشور نیز برای اطمینان از انجام معاملات مطابق با قرارداد فی مابین و پرداخت متناسب با معامله نیز به استفاده از این روش روی آوردند تا جاییکه امروزه پرداخت توسط اعتبارات اسنادی داخلی (ارز کشور مربوطه و ریالی در ایران) بعنوان یکی از خدمات اصلی بانکهای داخلی به بازرگانان کشور ارایه می شود. ارایه خدمات اعتبار اسنادی داخلی - ریالی بعنوان یکی از خدمات اصلی بانکی توسط بانکهای ایرانی به بازرگانان ارایه می شود و بانکها برای جذب حسابهای شرکتی نزد خود اقدام به هر چه جذاب تر و تسهیل نمودن فرایند ارایه این نوع خدمات به مشتریان خود در سطح خرد و کلان می نمایند.

تا به امروز مقررات UCP در سالهای ۱۹۵۱، ۱۹۶۲، ۱۹۷۴، ۱۹۸۳ و ۱۹۹۳ پس از بازننگری دقیق و مکرر این قوانین، نتیجتاً در سال ۱۹۹۴ و همزمان با به اجرا نهادن UCP500 موفق به تدوین مجموعه مدون "رویه های مربوط به اعتبارات تضمینی بین المللی"^۳ معروف به ISP 98 شد، که کلیه تلاشها و اقدامات صورت گرفته باعث شد تا اعتبارات اسنادی به جایگاه امروزی خود برسد. از سال ۲۰۰۳ بررسی و مطالعه برای اصلاح و تجدید نظر UCP500 آغاز گردید. مقررات تدوین شده جدید توسط کمیته ای متشکل از ۹ نفر صورت گرفت.

^۱ International Chamber of Commerce (ICC)

^۲ Uniform Customs and Practice for Documentary Credits (UCP)

^۳ International Standby Practice

این کمیته با ۴۱ عضو از ۲۶ کشور مشورت نموده و ۱۵ پیش نویس تهیه گردید که نسبت به آنها ۵۰۰۰ اظهار نظر صورت گرفت. این جریانات به UCP600 در ۳۹ ماده منتهی گردید که از ۱ جولای ۲۰۰۷- برابر ۱۰ تیر ماه ۱۳۸۶ ابلاغ گردید. آخرین ویرایش این مقررات هم تحت عنوان "مقررات UCP600" که در سال ۲۰۰۷ منتشر شد هم اکنون در سطح بین المللی برای انجام مبادلات و شرایط آنها در حال اجرا می باشد. بدیهی است این قوانین همچنان تحت نظارت و بررسی دقیق اعضای اتاق بازرگانی کشورهای مختلفی قرار دارد و هرگونه تغییر و یا نوآوری در صنعت تجارت، حمل و نقل، بیمه و غیره می تواند باعث به روز رسانی این قوانین شده و نسخه جدیدی جایگزین آخرین ویرایش قوانین مربوطه شود. قابل ذکر است که نباید از تأثیر عواملی همچون پیدایش و توسعه حمل و نقل هوایی، حمل و نقل کانتینری، شکل گیری بانکداری الکترونیک و غیره بر روی تغییر مفاد قوانین مربوطه غافل بود و قوانین نهایی شده با تغییر و رشد روش تجارت بین المللی همچنان دستخوش تغییرات بوده و هست.

بدیهی است که معاملات در بازار، ارتباط مستقیمی با شناخت خریدار و فروشنده از یکدیگر و ایفای به تعهد هر یک طبق شرایط تعیین شده دارد. با افزایش معامله گران در بازار و عدم ایفای به موقع تعهدات و در نتیجه افزایش روز افزون چک های برگشتی و درخواست بروات، عملاً اعتماد بین خریدار و فروشنده و انجام معاملات تجاری بر این اساس بسیار کم رنگ شده و بانکها بعنوان واسطه های تجاری میان خریدار و فروشنده نقش پر اهمیت و بی سابقه ای را به عهده گرفته اند. بانک ها به علت شناخت بیشتر مشتریان خود و اعتبار سنجی آنها توانسته اند به عنوان یک واسطه در بازار ایجاد تعادل و اعتمادسازی نمایند که مبادلات بازرگانی به روال قبلی خود بازگردند. در همین ارتباط و ابتدا، موضوع از سوی دولت برای ایفای تعهدات به پیمانکاران از طریق افتتاح اعتبار اسنادی داخلی مطرح شد و سپس با توجه به نیاز بازار و ایجاد اعتمادسازی بین خریداران و فروشندگان یا کارفرمایان و پیمانکاران مبادرت به طراحی و اجرای آن در داخل کشور نمودند. یقیناً پرداخت وجه ثمن معامله از اصلی ترین ارکان هر معامله ای به حساب می آید. بازرگانان از روشهای مختلفی برای وجه کالا/خدمات خریداری شده استفاده می نمایند.